

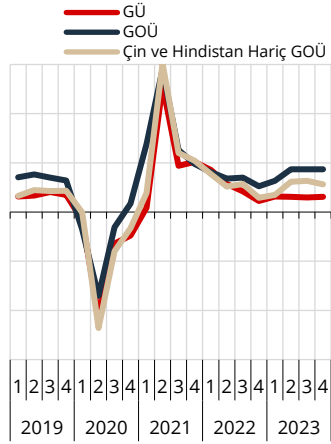
II. Makroekonomik Görünüm

II.1 Uluslararası Gelişmeler

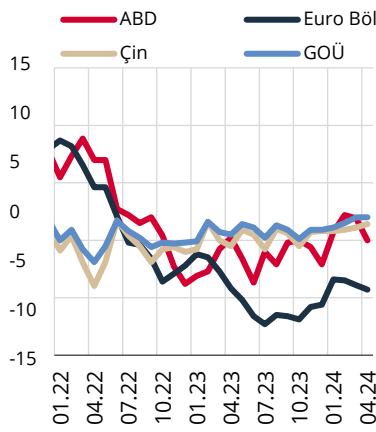
Küresel finansal koşullar ve gelişmiş ülke merkez bankalarının uygulanmaya devam edilen sıkı para politikaları küresel büyümeyi baskılamaya devam etmektedir. Ekonomik büyümeye ilişkin temel göstergeler ABD ekonomisi büyüme görünümünün Euro Bölgesinden olumlu ayrıştığını ima etmektedir.

Küresel büyüme görünümündeki süregelen yatay seyir 2023 yılı son çeyrek verilerinde korunmuştur (Grafik II.1.1). Gelişmiş ülkelerde sıkı para politikalarının sürdürülmesinin finansal koşulları sıkılaştırması ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemesi bu durumda etkili olmuştur. Büyümeye ilişkin öncü göstergeler, ülkelerin genelinde küresel imalat sanayi PMI değerinin 50 referans değerinin üzerine çıktığını ve Euro Bölgesi dışındaki diğer ülkelerde iktisadi faaliyette toparlanmanın başladığını göstermektedir (Grafik II.1.2). Türkiye'nin önemli ticaret ortaklarından Euro Bölgesine ait göstergeler, iktisadi faaliyetteki yavaşlamanın devam edeceğine ve ABD'ye kıyasla toparlanmanın gecikmeli gerçekleşeceğine işaret etmektedir (Grafik II.1.2 ve Grafik II.1.3).

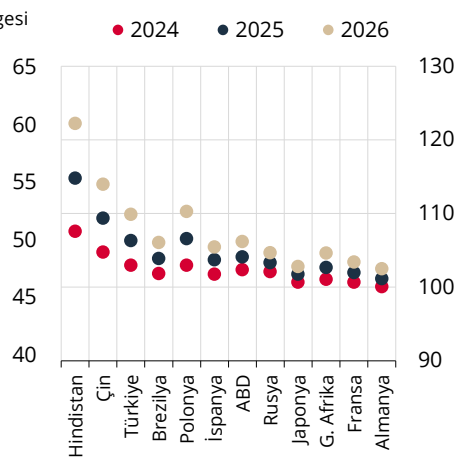
Grafik II.1.1: Ülkelerin Büyüme Oranları (%)

Grafik II.1.2: İmalat Sanayi PMI (Endeks)

Grafik II.1.3: Reel GSYİH Gerçekleşmeleri ve Tahminleri (Yıllık, 2023=100)

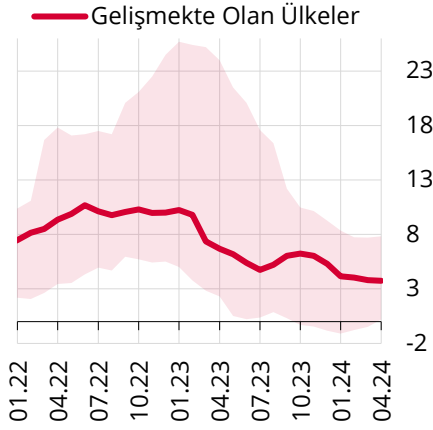

Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 2023Ç4 Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 04.24 Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 2023Ç4

Dipnot: GÜ'ler arasında ABD, Euro Bölgesi, Japonya, İngiltere, Kanada, G. Kore, İsviçre, İsveç, Norveç, Danimarka ve İsrail yer alırken, GOÜ'ler arasında Çin, Brezilya, Hindistan, Meksika, Rusya, Türkiye, Polonya, Endonezya, G. Afrika, Arjantin, Tayland, Malezya, Çekya, Kolombiya, Macaristan, Romanya, Filipinler, Ukrayna, Şili, Peru ve Fas bulunmaktadır. Grafik II.1.3'te, Hindistan mali yılı diğer ülke mali yıllarından farklı döneme sahip olduğundan, Bloomberg verisinde Dünya Bankası yöntemi esas alınmıştır.

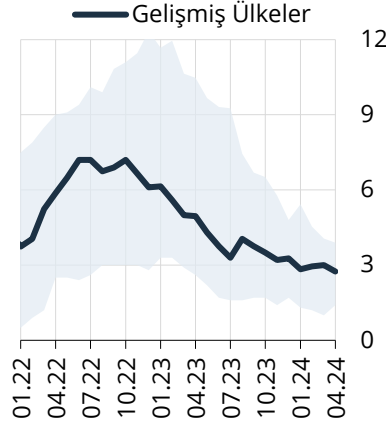
Gelişmiş ülkelerde manşet enflasyondaki düşüş eğilimi yerini yatay bir seyre bırakmıştır.

Enflasyon oranı birçok ülkede enflasyon hedeflerinin üzerinde (gelişmiş ülkelerde genellikle yüzde 2 ve gelişmekte olan ülkelerde ortalama yüzde 3,5) kalmıştır (Grafik II.1.4 ve Grafik II.1.5). Son dönemde artan jeopolitik riskler, arz koşulları ve yüksek seyreden enerji fiyatları küresel enflasyonu olumsuz etkileyen risk faktörü olarak öne çıkmaktadır (Grafik II.1.6).

Grafik II.1.4: Küresel Enflasyon - Gelişmekte Olan Ülkeler (%)

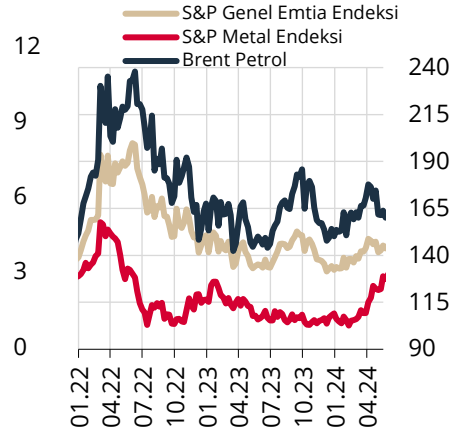
Kaynak: Bloomberg

Son Gözlem: 04.24

Grafik II.1.5: Küresel Enflasyon - Gelişmiş Ülkeler (%)

Kaynak: Bloomberg

Son Gözlem: 04.24

Grafik II.1.6: Emtia Endeksleri (Endeks, 25.12.2020=100)

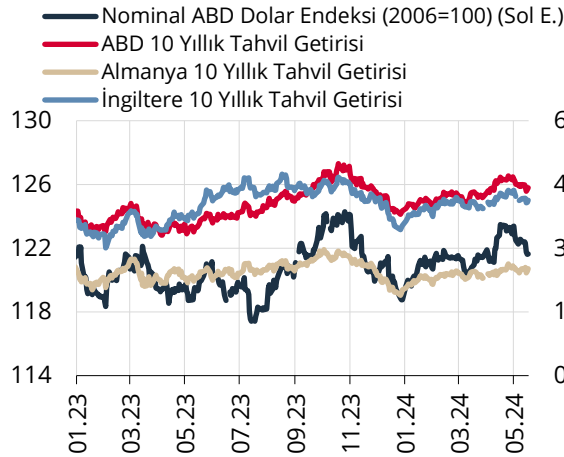
Kaynak: Bloomberg

Son Gözlem: 17.05.24

Dipnot: Enflasyon oranları, ilgili ülkelerdeki TÜFE yıllık değişimini ifade etmektedir. Grafik II.1.4 ve Grafik II.1.5'te yer alan sürekli çizgi ilgili ülke grupları arasındaki medyan değeri göstermektedir. GOÜ'ler arasında Brezilya, Meksika, Rusya, Polonya, Endonezya, G. Afrika, Tayland, Çekya, Kolombiya, Macaristan, Romanya ve Filipinler yer almaktadır. GÜ'ler arasında ABD, Euro Bölgesi, Japonya, İngiltere, Kanada, G. Kore, İsviçre, İsveç, Norveç ve İsrail yer almaktadır. Taralı alanlar, ilgili ülke gruplarında gözlenen en yüksek ve en düşük değerleri belirtmektedir.

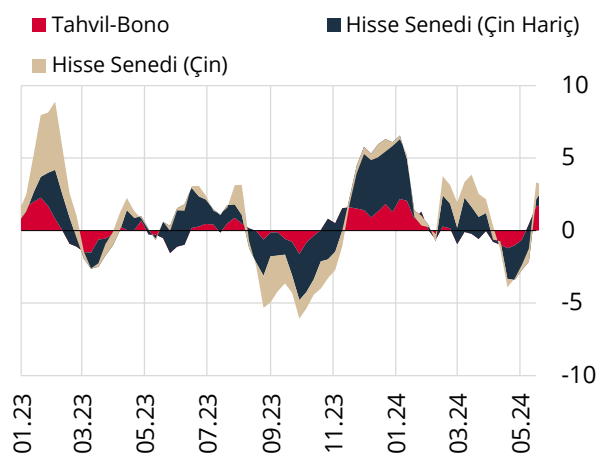
ABD dolar endeksi bir miktar düşüş göstermiş, gelişmiş ülkelerin sıkı para politikasının sonuna gelindiğine ilişkin sinyal verilmesi sonrasında gelişmiş ülkelerin uzun vadeli tahvil getirileri bir miktar gerilemiştir.

Önceki rapor döneminde yükseliş kaydeden ABD dolar endeksi 2023 yılının son çeyreğinde bir miktar gerilese de 2024 yılı ilk çeyreğinde tekrar yükselmiştir. Gelişmiş ülke merkez bankalarının, geçtiğimiz rapor dönemine göre, daha geç ve daha yavaş faiz indirimi yapacaklarına yönelik beklentilerin güçlenmesi 10 yıllık tahvil faizlerindeki düşüşü sınırlandırmaktadır (Grafik II.1.7). Yılbaşından bu yana ABD başta olmak üzere gelişmiş ülke merkez bankalarının faiz indirim süreçlerine yönelik belirsizlikler ve küresel risk iştahına ilişkin gelişmeler GOÜ'lere yönelik portföy girişlerinde dalgalı bir seyre neden olmaktadır (Grafik II.1.8). Faiz indirimi beklentilerinin zayıflaması sonrasında artan risk algısı ile birlikte, borç ve hisse senedi piyasalarından ve Çin hariç hisse senedi piyasalarından çıkışlar gözlenirse de son veriler bir miktar portföy girişine işaret etmektedir.

Grafik II.1.7: ABD Dolar Endeksi ve Gelişmiş Ülkelerde 10 Yıllık Hazine Tahvil Getirileri (Endeks, %)

Kaynak: FRED, Bloomberg

Son Gözlem: 17.05.2024

Grafik II.1.8: GOÜ'lere Yönelen Haftalık Fon Akımları (4 Haftalık Birikimli, Milyar ABD Doları)

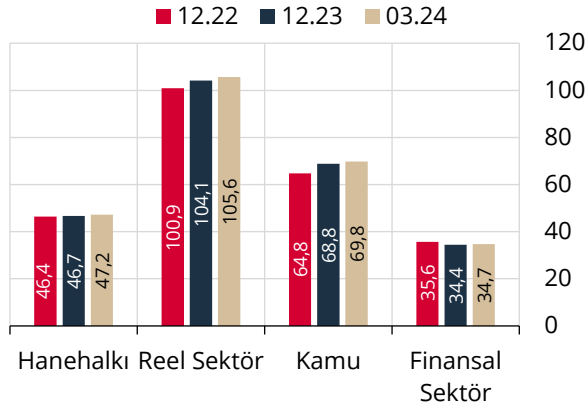
Kaynak: IIF

Son Gözlem: 17.05.2024

2023 yılından bu yana gelişmekte olan ülkelerin finansal borçluluk oranları artmış, gelişmiş ülkelerde ise kamu sektörü finansal borçluluk oranı yüksek seviyesini korumuştur.

GOÜ'lerde tüm sektörlerin finansal borçluluğunda artış görülmüştür. Gelişmiş ülkelerin finansal borçluluğunda kamu ve finansal sektör öne çıkarken, diğer sektörlerde borçluluk sınırlı gerilemiştir (Grafik II.1.9 ve Grafik II.1.10). Küresel ölçekte parasal sıkılığın devam etmesi yüksek finansal borçluluğa sahip sektörler üzerinde yukarı yönlü risk oluşturmaya devam etmektedir.

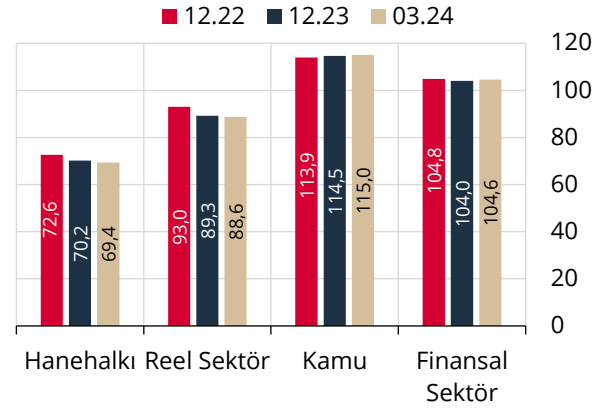
Grafik II.1.9: GOÜ'lerde Finansal Borçluluk Seviyesi (Borç/GSYİH, %)

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 2024Ç1

Grafik II.1.10: GÜ'lerde Finansal Borçluluk Seviyesi (Borç/GSYİH, %)

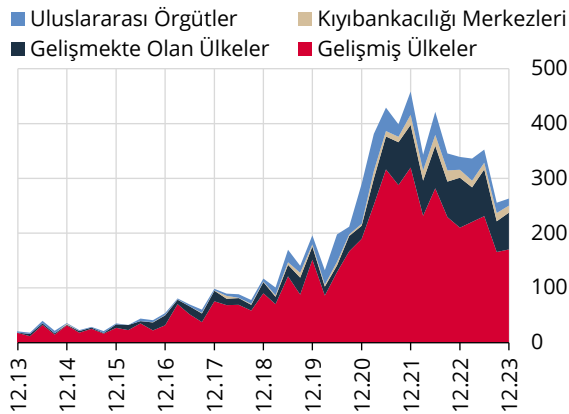
Kaynak: IIF

Son Gözlem: 2024Ç1

Gelişmiş ülkeler sürdürülebilirlik temalı borçlanmada önemli bir aktör olmayı sürdürürken, küresel ölçekte sürdürülebilirlik temalı borçlanmalar bir miktar gerilemiştir.

2023 yılı ikinci çeyreğinden itibaren çevresel, sosyal ve yönetim temalı borçlanmalarda ılımlı düşüş görülmektedir (Grafik II.1.11). Bu durumda sıkı para politikaları kaynaklı artan finansman maliyetleri ile yükselen jeopolitik risklerin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilirlik temalı borçlanmalarında banka kredilerine ağırlık verdikleri, tahvil ihraçlarını bir miktar azalttıkları görülmüştür (Grafik II.1.12).

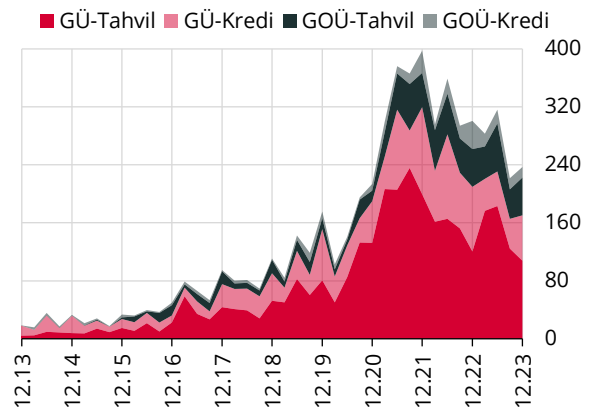
Grafik II.1.11: Çevresel, Sosyal ve Yönetişim Temalı Borçlanma (Milyar ABD Doları)

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 2023Ç4

Grafik II.1.12: Çevresel, Sosyal ve Yönetişim Temalı Tahvil İhraçları ve Banka Kredileri (Milyar ABD Doları)

Kaynak: IIF

Son Gözlem: 2023Ç4

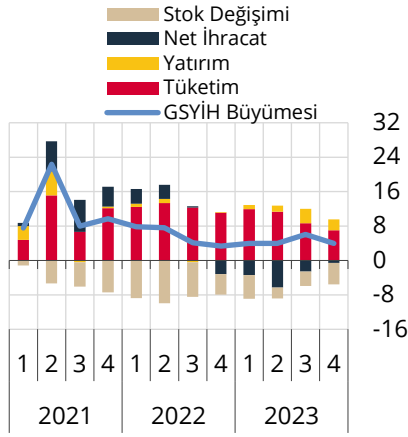
Notlar: Gelişmekte Olan Ülkeler (GOÜ), Gelişmiş Ülkeler (GÜ), Kıyı bankacılığı merkezleri, sırasıyla 141, 35 ve 24 farklı ülkenin toplamından oluşmaktadır. Ülke listeleri hakkında detaylı bilgiye IIF kurumsal web sitesinde yer alan sürdürülebilir borç ekranı başlığından ulaşılabilir. Çevresel, Sosyal ve Yönetişim temalı borçlanma hem tahvil hem de banka kredisi olarak sağlanabilmekte olup Grafik II.1.12 bu kırılımı GÜ ve GOÜ'ler için detaylı olarak incelemektedir.

II.2 Yurt İçi Temel Makroekonomik Gelişmeler

İktisadi faaliyet 2023 yılının ikinci yarısında güçlü seyrini sürdürmüş, iç talepte ise dengelenme gerçekleşmiştir.

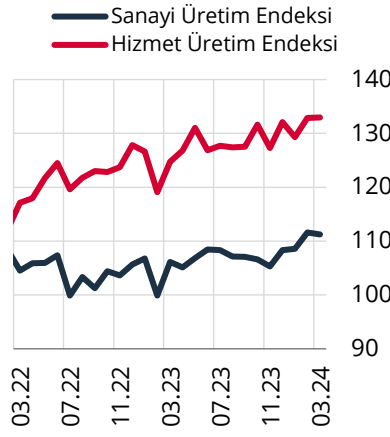
İktisadi faaliyetteki canlı seyir 2023 yılının son çeyreğinde de devam ederken büyüme bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 4, bir önceki çeyreğe göre ise yüzde 1 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2023 yılının son çeyreğinde tüketim harcamalarının büyümeye katkısı azalırken, net ihracatın katkısı artmıştır. Yatırım harcamalarının büyümeye katkısı ise 2023 yılının ilk yarısına göre pozitif görünüm arz etmektedir (Grafik II.2.1). 2024 yılının ilk çeyreğinde sanayi ve hizmet üretimi artmıştır (Grafik II.2.2). Öncü göstergeler, iktisadi faaliyetteki canlı seyrin 2024 yılının ilk çeyreğinde de devam ettiğine işaret etmektedir (Grafik II.2.3).

Grafik II.2.1: GSYİH Büyümesi ve Harcama Yönünden Yıllık Büyümeye Katkıları (% Puan)

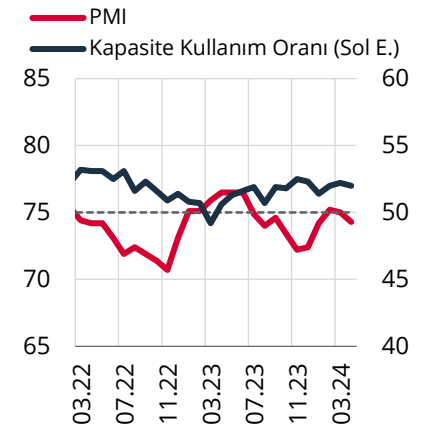
Kaynak: TÜİK Son Gözlem: 2023Ç4

Grafik II.2.2: Üretim Endeksleri (Endeks, 2021=100)

Kaynak: TÜİK Son Gözlem: 03.24
Dipnot: Sanayi ve hizmet üretim endeksi mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmıştır.

Grafik II.2.3: İktisadi Faaliyete İlişkin Seçilmiş Öncü Göstergeler (Oran, Endeks)

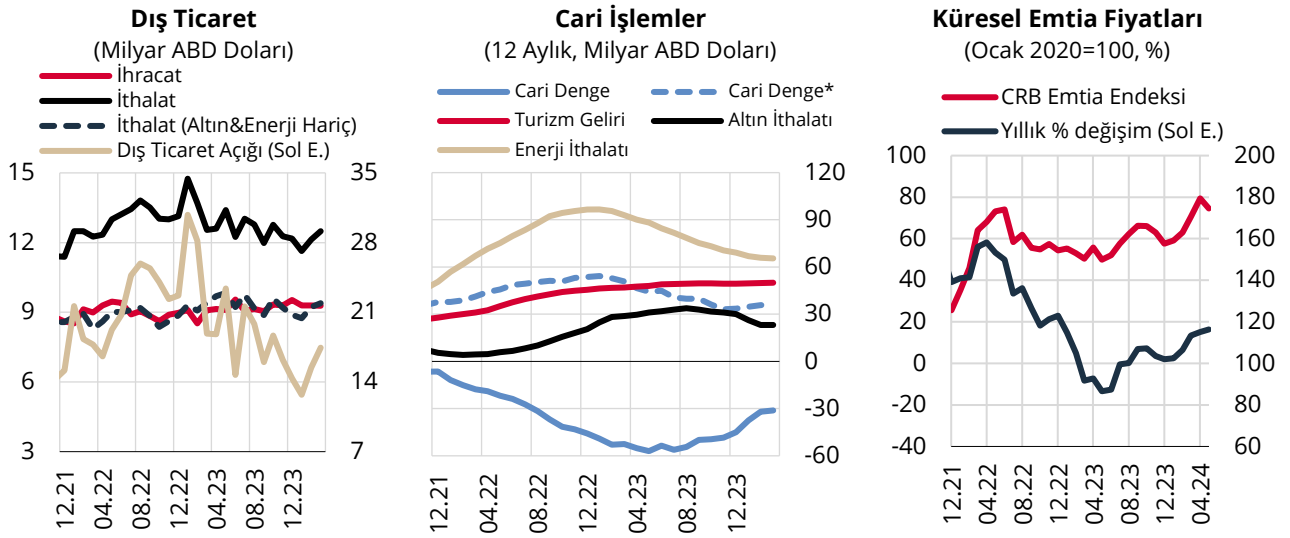

Kaynak: TCMB, İSO Son Gözlem: 04.24
Dipnot: İmalat sanayi kapasite kullanım oranı mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmıştır. Kesikli çizgi, İmalat Sanayi Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) için durağan durumu gösterir.

Dış ticaret açığındaki azalma ve hizmetler dengesindeki olumlu görünüm cari işlemler dengesindeki iyileşmenin devam etmesini sağlamıştır.

Dış ticaret açığı, altın hariç ihracat artışı ve ithalattaki gerileme ile birlikte azalmıştır. Enerji ithalatındaki düşüş cari işlemler açığındaki azalışı desteklerken, son aylarda altın ve enerji hariç ithalattaki artış nedeniyle dış ticaret açığı bir miktar artmıştır. Önümüzdeki dönemde jeopolitik gelişmeler, küresel emtia fiyatları ile iç ve dış talepteki seyir, cari işlemler açığı üzerinde etkili olabilecektir (Grafik II.2.4).

Grafik II.2.4: Cari İşlemler Hesabı Gelişmeleri

Kaynak: TCMB, TÜİK, Ticaret Bakanlığı, Refinitiv

Son Gözlem: 03.24 (Emtia fiyatları 16.05.2024)

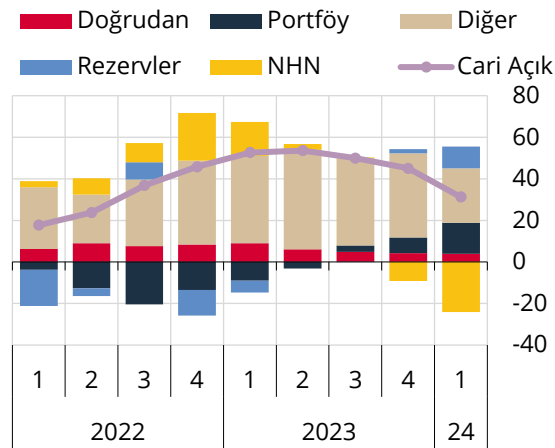
Dipnot: Dış ticaret tutarları için genel ticaret sistemi tanımlı ve mevsim/takvim etkisinden arındırılmış aylık ihracat (fob) ve ithalat (cif) verileri kullanılmıştır. (*) işareti, enerji ve altın hariç cari işlemler dengesini göstermektedir. Emtia Endeksi (Refinitiv/CoreCommodity CRB Index), ham petrol, altın, bakır, canlı hayvan, şeker gibi 19 adet emtia vadeli (futures) fiyatlarının aritmetik ortalamasını yansıtmaktadır.

Cari işlemler dengesinin finansmanında uzun vadeli kalemlerin ve portföy akımlarının ağırlığı artarken, net hata noksan kaleminin katkısı azalmaktadır.

2024 yılının ilk çeyreğinde 12 aylık cari açığın finansmanına portföy yatırımları ve rezervlerin katkısı artmıştır (Grafik II.2.5). Bankalar, dış borçlarını yüzde 100'ün üzerinde yenilemeye devam ederken, mart ayı itibarıyla bankaların dış borç yenileme oranı yüzde 113 olarak gerçekleşmiştir. Banka dışı sektörün dış borç çevirme oranı ise 100'ün üzerinde kalmaya devam ederek pozitif görünümünü korumuştur. Özel sektörün sağladığı dış borçlanmanın yıllıklandırılmış cari açığın finansmanına etkisi pozitif olmuştur (Grafik II.2.6).

Grafik II.2.5: Cari Açığın Finansmanı (12 Aylık)

Birikimli, Milyar ABD Doları

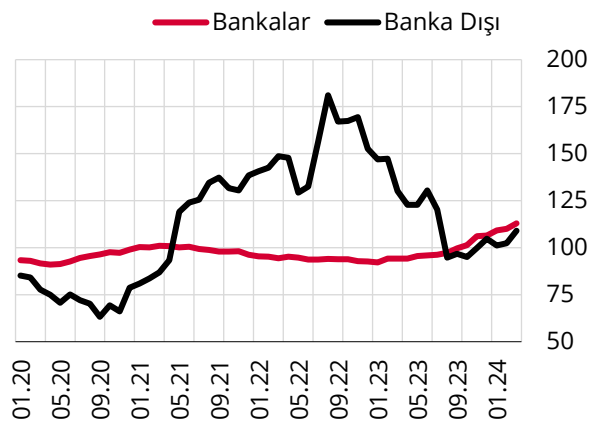
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.24

Dipnot: Portföy yatırımları ile doğrudan ve diğer yatırımlar, net giriş şeklindedir. Rezervde (-) işaret, artışı gösterir.

Grafik II.2.6: Dış Borç Yenileme Oranı

(12 aylık, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.24

Dipnot: Dış borç çevirme oranları, 12 aylık pencerede kısa ve uzun vadeli toplam dış borçlar üzerinden hesaplanmıştır.

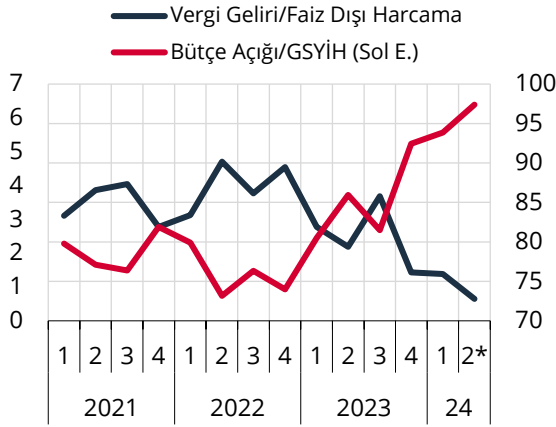
Kamu maliyesinde deprem kaynaklı harcamaların etkisi sürmekte olup 2024 yılı genelinde söz konusu harcamalar kamu maliyesi görünümünün temel belirleyicisi olacaktır.

Deprem felaketinin kamu maliyesi üzerindeki etkileri 2024 yılı ilk çeyreğinde de sürmüştür. Deprem harcamalarının etkisiyle 2023 yıl sonunda yüzde 5,2 seviyesinde gerçekleşen bütçe açığının milli gelire oranının, nisan ayı itibarıyla yüzde 6,4 olması öngörülmektedir. Bu artışta personel giderleri ve cari transferler etkili olmuştur (Grafik II.2.7).

Tüketici enflasyonu ağırlıklı olarak hizmet enflasyonundaki yüksek seyrin etkisiyle 2024 yılı nisan ayında yüzde 69,8'e yükselmiştir.

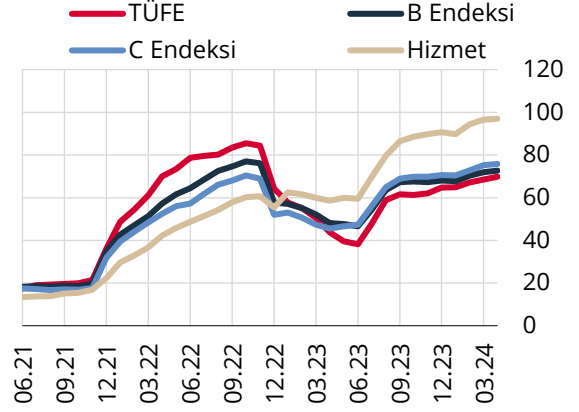
Zamana bağlı fiyat ayarlamalarının ve yönetilen/yönlendirilen fiyatların geçmiş enflasyona endekslenerek güncellenmesinin yanı sıra ücret ayarlamalarının etkisiyle yıllık enflasyondaki artış devam etmiştir. B ve C endekslerinde yükseliş devam ederken enflasyondaki artışın ana sürükleyicisi fiyatlama davranışlarındaki güçlü atalet nedeniyle hizmetler sektörü olmuştur (Grafik II.2.8). Enflasyonun ulaştığı yüksek seviyelerde jeopolitik gelişmeler de önemli bir paya sahip olmuştur. 2024 yılının ilk üç aylık döneminde jeopolitik gelişmeler ve üretim kesintilerini takiben küresel emtia fiyatları, enerji grubu öncülüğünde yükselmiştir. Jeopolitik gelişmelerin alternatif ticaret rotalarının tercih edilmesine ve teslimat sürelerinin uzamasına neden olması navlun ücretlerini artırmıştır.

Grafik II.2.7: Merkezi Yönetim Bütçe Göstergeleri (12 Ay Birikimli, %)

Kaynak: TCMB, HMB Son Gözlem: 04.24
Dipnot: 2024 yılı GSYİH değerleri tahmindir.
* 2. Çeyrek verileri sadece nisan ayını içermektedir.

Grafik II.2.8: Enflasyon Gelişmeleri (Yıllık % Değişim)

Kaynak: TCMB, TÜİK Son Gözlem: 04.24
Dipnot: TÜFE'den işlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler ve tütün ile altın kalemlerinin çıkarılmasıyla B endeksi, buna ek olarak gıda ve alkolsüz içeceklerin çıkarılmasıyla C endeksi elde edilmektedir.

Kutu II.2.I: Parasal Aktarımı ve Makro Finansal İstikrarı Destekleyici Politika Çerçevesi

Para politikası aktarım mekanizması, para politikasının temel aracı olan politika faiz oranlarındaki değişimlerin, kredi ve mevduat başta olmak üzere piyasa faiz oranları, döviz kuru, beklentiler, kredi ve varlık fiyatları kanalıyla ekonomik aktivite, enflasyon ve diğer makroekonomik değişkenler üzerindeki etkisi olarak tanımlanmaktadır. Para politikasının aktarım mekanizması aracılığıyla makro değişkenler üzerindeki etkinliğini dolarizasyon, likidite koşulları, merkez bankası politikasına olan güven, uygulanan kur rejimi ve finansal piyasaların derinliğine bağlıdır. Son dönemde yapılan çalışmalar, parasal aktarımın ekonomiye ilişkin belirsizliklerin düşük, finansal koşulların sıkı ve para politikasının maliye ve makroihtiyati politikalarla eşgüdüm içinde olduğu durumlarda daha güçlü olduğuna işaret etmektedir (Vollmer, 2022 ve Deb ve diğ., 2023).

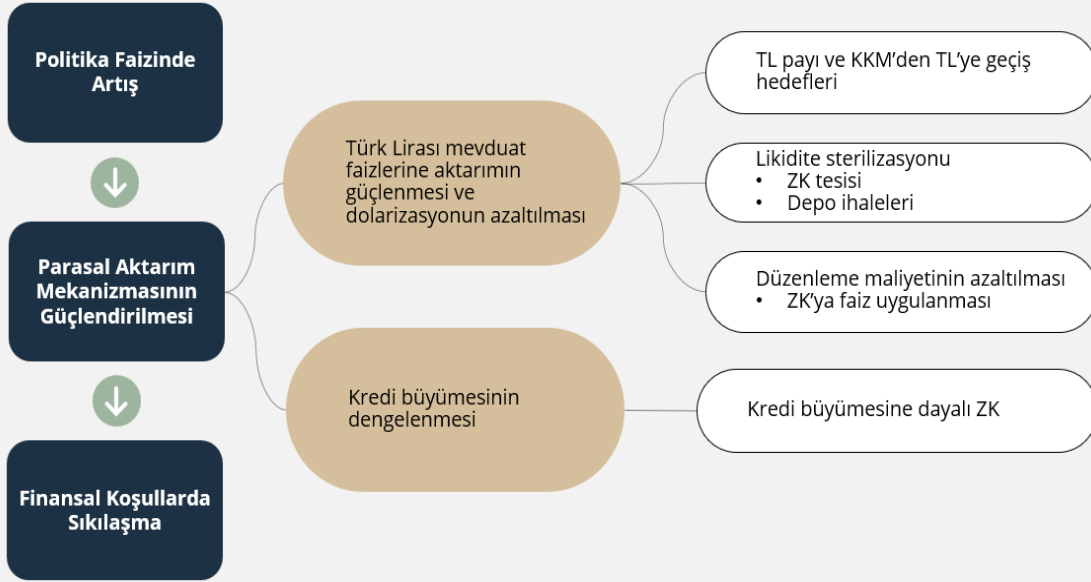
TCMB, 2023 yılı haziran ayından itibaren güçlü bir parasal sıkılaşmaya giderek, politika faizini yüzde 8,5'ten yüzde 50'ye yükseltmiştir. Bu dönemde, makroihtiyati politikalar, piyasa mekanizmasının işlevselliğini artırma ve makro finansal istikrarı tesis etme amacı ile uygulanmaya devam edilmiştir. Bu gelişmeler parasal aktarım mekanizmasını desteklese de dolarizasyon ve likidite koşulları aktarımın etkinliğini sınırlandıran faktörler olmuştur. Para politikası faiz oranının enflasyon hedefi ile uyumlu sıkılaştırıcı bölgede oluşmasına karşın finansal koşulların aktarımı güçlendirmek üzere sıkı bölgede yer alması için tamamlayıcı ve etkin makroihtiyati araçlar ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu kutuda para politikası duruşunun etkinliğini artırmayı hedefleyen makroihtiyati politika çerçevesinin amaçları, aktarım mekanizmasını desteklediği kanallar ve uygulanan politikaların finansal koşullar üzerindeki etkileri anlatılmaktadır.

Politika faizindeki değişimlerin finansal koşullara aktarımı temel olarak aşağıdaki iki koşulun sağlanması durumunda güçlenmektedir (Şema II.2.I.1).

- Politika faizinden TL mevduat faizlerine aktarımın güçlenmesi ve dolarizasyonun azaltılması
- Kredi büyümesi ve kredi kompozisyonunun dengelenmesi

Takip eden bölümde bu koşulların sağlanmasına yönelik atılan adımlar özetlenmektedir.

Şema II.2.I.1: Parasal Aktarım Mekanizmasının Etkinliğinin Artırılması

Amaç 1: TL Mevduat Faizlerine Aktarımın Güçlenmesi ve Dolarizasyonun Azaltılması

Bankacılık sisteminde mevduatın önemli bölümünün YP cinsi veya kur korumalı hesaplardan oluşması, para politikası aktarım kanalını olumsuz etkileyen temel unsurlardan biridir. Piyasada oluşan TL faizleri ve para arzı/talebini kısa vadeli politika faizi ile etkilemeyi amaçlayan TCMB, sistemde YP payı arttığında politika faizini

etkin biçimde kullanamamaktadır. Aynı zamanda yüksek dolarizasyon, fiyatlama kararlarının döviz kuruna (ve beklentilerine) bağımlılığını artırarak parasal aktarım mekanizmasını zayıflatmaktadır.

Kur ve altın fiyatlarındaki artış, geniş tanımlı para arzının önemli bileşenleri olan YP mevduat ve KKM hesaplarının TL karşılığını genişletmekte, bu durum para arzında nominal büyümeye neden olmaktadır. Para arzındaki artış talep enflasyonu oluşturmakta, varlık fiyatlarını yükseltmekte ve fiyat istikrarını sağlamayı zorlaştırmaktadır. KKM hesaplarına yapılan kur farkı ödemeleri de sistemde likidite fazlasına neden olarak para politikasının sıkılaştırıcı etkisini azaltmaktadır.

Para politikasının sıkılaştırma sürecinin başladığı 2023 yılı haziran ayı sonrasında; döviz kurundaki yükseliş ile birlikte KKM kur farkı ödemeleri sistemde TL likidite fazlasına yol açmıştır. Bu dönemde yüksek likidite nedeniyle bankalar arası piyasada TL faizler politika faizinden düşük seviyede oluşmuş, buna bağlı olarak para politikasından mevduat faizlerine aktarım zayıflamıştır. Parasal aktarımı zorlaştıran bu etkilere karşı TCMB, politika faizinden TL mevduat faizlerine aktarımın güçlendirilmesini, YP mevduat ve KKM hesaplarının azaltılmasını ve TL mevduata geçiş hızlanmasını hedeflemektedir.

Araç 1.1: TL Mevduat Payı'nda Artış ve KKM'den TL Mevduata Geçiş Hedefleri

“Yabancı para mevduat ve kur korumalı mevduat hesapları, döviz kurunun arttığı dönemlerde para arzında genişlemeye yol açarak enflasyonist etki yapmaktadır. Sistemde TL payının artması ve dolarizasyonun azaltılmasıyla para politikasının para arzını ve tasarruf/tüketim tercihini etkileme gücü artmaktadır.”

TL payında artış hedefi, TL mevduatın toplam mevduat içindeki payında aylık bazda en az belirlenen oranda artış olmasını ifade etmektedir. TL payı hesaplamasında TL mevduat tutarı pay kısmında, KKM dâhil toplam mevduat tutarı da paydada yer almaktadır. YP mevduattan ve KKM hesaplarından TL mevduata geçişler payı artırarak hedefin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Ayrıca kredi artışı sonucu oluşan yeni mevduatın da TL'de kalması bu rasyodaki artışı desteklemektedir. TL payı artışındaki hedef değer, piyasa koşullarına uygun olacak şekilde veriye ve etki analizlerine dayalı olarak yönetilmektedir.

$$TL \text{ Payı} = \frac{TL \text{ Mevduat}}{TL \text{ Mevduat} + \text{Kur Korumalı Mevduat} + YP \text{ Mevduat}}$$

Mevduat kompozisyonunda TL'nin ağırlığını artırma hedefi doğrultusunda bankalara KKM'den TL mevduata geçiş için de hedefler tanımlanmıştır. Ayrıca dönüşümlü KKM¹'den TL mevduata geçmeyen kısmın yenilenmesine ilişkin hedefler de belirlenmiş ve böylece KKM'nin YP mevduata dönüşmeden kademeli olarak azaltılması amaçlanmıştır. 2023 yıl sonunda TL kaynaklı KKM² hesap açılışları ve yenilemeleri sona ermiştir. Son dönemde beklentilerdeki iyileşme ve kurdaki oynaklığın azalması ile YP mevduatın cazibesini yitirmesi, rezervlerin güçlenmesi ve TL mevduat tercihinin öne çıkmasıyla beraber 23 Mayıs 2024 tarihinde KKM'nin daha hızlı azalmasını sağlamak amacıyla KKM'den TL'ye geçiş hedefi korunurken yenilenme ve TL'ye geçiş için toplam hedef yüzde 75 seviyesine düşürülmüştür. TL payı hedefinde olduğu gibi TL'ye geçiş ve yenileme hedefleri de piyasa gelişmeleri gözetilerek dinamik biçimde yönetilmektedir.

TL'ye geçiş ve yenileme hedefleri ile TL payı hedeflerinin altında kalan bankalar YP mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklar üzerinden komisyon ödemektedir. TL'ye geçiş ve yenileme hedeflerini sağlayan bankaların ise TL mevduat ve/veya KKM için tesis edilen zorunlu karşılıklarına faiz ödemektedir. Hedefler belirlenirken, bankaların iş modelleri, banka büyüklükleri ve bilanço yapıları dikkate alınmış ve etki analizleri çerçevesinde karar verilmiştir.

Araç 1.2: Zorunlu Karşılık Oranlarının Yükseltilmesi

“TL cinsinden zorunlu karşılık oranlarının yükseltilmesi sistemdeki fazla likiditeyi sterilize ederek bankaların TL likidite fazlasını azaltmakta ve TCMB fonlama faizinin kredi ve mevduat faizlerine aktarımını desteklemektedir.”

TCMB, KKM kur farkı ödemelerinin finansal sistemde yarattığı kalıcı likidite fazlasını sterilize etmek amacıyla zorunlu karşılıkları, geçici likidite fazlasını yönetmek amacıyla da TL depo ihalelerini kullanmıştır. Bu kapsamda öncelikle KKM için ZK tesisi uygulaması getirilmiş ve KKM için tesis edilen TL cinsi ZK oranları önemli ölçüde

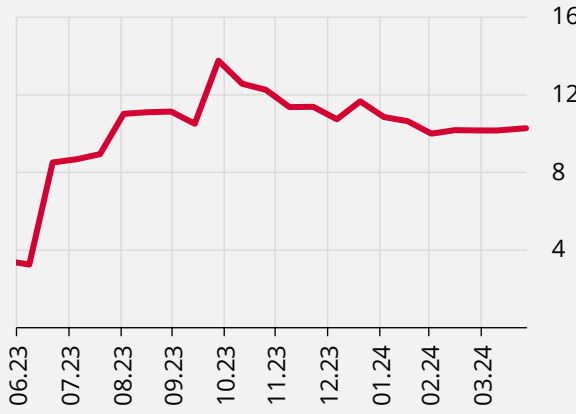
¹ Dönüşümlü KKM, döviz ve altın cinsinden mevduatın TL'ye dönüştürülmesiyle açılan hesaplardır.

² TL kaynaklı KKM, TL mevduat hesapları kullanılarak açılan hesaplardır.

yükseltilmiştir. Likidite yönetimi kapsamında atılan diğer bir adım olarak YP mevduat için ilave TL cinsi ZK tesis uygulaması devreye alınmıştır.

ZK oranlarında yapılan artış ile sistemden fazla likiditenin çekilmesinin mevduat faizlerinde likidite kanalından sıkılaştırıcı etki yapması beklenmekle birlikte, oranlardaki artış banka bilançoları için maliyet oluşturduğundan mevduat faizlerinde aşağı yönlü bir etkiye de sebep olmaktadır. 2023 yıl sonunda toplam ZK tutarının faiz getirili aktifler içindeki payı yüzde 12'ye kadar yükselmiştir (Grafik II.2.1.1). Tesis edilmesi gereken ZK tutarları ve borçlanma maliyetleri arttıkça ZK maliyeti de artmakta ve bankalar bu maliyeti karşılamak amacıyla kredi faizlerinde yukarı yönlü veya mevduat faizlerinde aşağı yönlü fiyatlandırma yapabilmektedir. Nitekim, ZK'ların fonlama maliyeti artmasına rağmen bankaların bu ZK'lar için faiz geliri elde etmemesi banka bilançolarında düzenleme kaynaklı maliyetleri artırmış ve 2024 yılı başında mevduat faizlerinde aşağı yönlü baskı izlenmiştir (Grafik II.2.1.2). Son olarak 23 Mayıs tarihinde revize edilen KKM ve TL mevduat için ZK oran artışı ile birlikte son dönemde ZK tutarının faiz getirili aktifler içindeki payının artması beklenmektedir. Öte yandan KKM bakiyesinin hedef yenileme oranları çerçevesinde azalışı ile KKM hesapları için tesis edilen ZK tutarının önümüzdeki dönemde gerilemesi beklenmektedir.

Grafik II.2.1.1: TL Zorunlu Karşılıkların Faiz Getirili Aktifler İçindeki Payı (%)

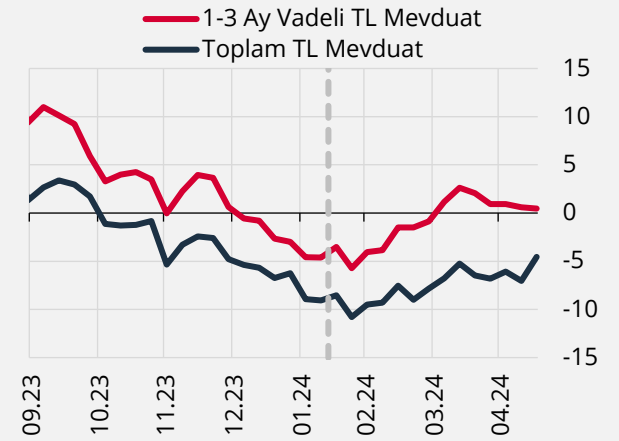

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: Nisan 2024

Dipnot: Tesis edilmesi gereken tutarlar göz önüne alınmıştır.

Grafik II.2.1.2: TL Mevduat Faizi-AOFM Farkı Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 17.05.2024

Dipnot: AOFM'nin yıllık bileşiklendirilmiş seviyesi ile faiz farkları hesaplanmıştır. Katılım bankaları hariçtir. Kesikli gri çizgi hedeflere ulaşan bankalar için ZK'lara faiz ödenmesine ilişkin uygulamanın yürürlük tarihini göstermektedir.

Araç 1.3: Zorunlu Karşılıklara Faiz Ödenmesi

“TCMB tarafından zorunlu karşılıklara faiz ödemesi düzenlemelerin maliyetini telafi etmeyi amaçlamakta ve banka faiz marjlarını destekleyerek mevduat faizlerinde yukarı yönlü etki yapmaktadır.”

Bankalar genel olarak kredi faaliyetlerini istikrarlı biçimde ve uygun maliyetlerle fonlamak, bilanço dengesini sağlamak ve yasal rasyolar kaynaklı yükümlülüklerini karşılamak için diğer fonlama kaynaklarıyla birlikte mevduata ihtiyaç duymaktadır. Öte yandan genel olarak mevduatın vadesi kısa iken kullanılan kredilerin vadesi daha uzundur. Bu durumun bir sonucu olarak bankaların politika faiz artışlarını mevduat faizlerine yansıtmakta yavaş davranma motivasyonu oluşabilmektedir.

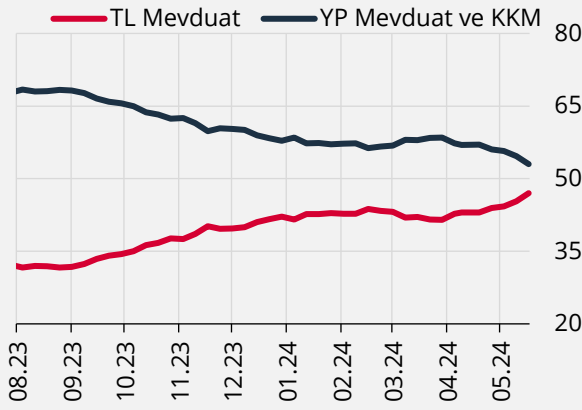
Politika faizindeki artışın mevduat faizlerine yansımaları, kredi büyüme sınırlarının ve yüksek ZK oranlarının bulunduğu bir ortamda yavaşlayabilmektedir. Merkez Bankasının TL mevduatı önceliklendiren politika hedefine daha etkin biçimde ulaşabilmesi, sıkılaştırılan para politikasının mevduat faizleri kanalıyla makroekonomiyeye yansımaları sağlamak amacıyla TL'ye geçiş ve yenileme oranlarına bağlı olarak bankaların ZK'larına faiz ödenmesine karar verilmiştir.

Bu uygulama ile hedeflere ulaşan bankaların bilançoları desteklenerek ZK maliyeti hafifletilmiş ve böylece mevduat faizlerinde gevşemenin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, TL'ye geçiş hedeflerine ulaşamayan bankaların, bu avantajdan faydalanmak için hedeflere ulaşma motivasyonu artmış ve hedeflerini sağlayabilecek

ölçüde TL mevduat faizlerinde artış yaşanmıştır. ZK faiz ödemeleri 3 ayda bir ve hedefe bağlı şekilde uygulanmakta ve böylece faiz ödemelerinin likidite etkisinin sınırlı kalması amaçlanmaktadır.

Atılan adımların sonucunda YP mevduat ve KKM'nin toplam mevduat içindeki payı azalırken, TL mevduat payı artış göstermiştir. 2023 yılı ağustos ayından bu yana TL mevduat payı 15 yüzde puan artış kaydetmiştir (Grafik II.2.1.3). İlgili dönemdeki geçiş büyük ölçüde KKM hesapları kaynaklıdır. KKM hesapları ilgili dönemde yaklaşık 1,2 trilyon TL azalmıştır (Grafik II.2.1.4). Son dönemde beklentilerdeki iyileşme kaynaklı olarak YP mevduattan da TL mevduata geçiş olduğu gözlenmektedir. Reel TL mevduat faizlerinin pozitif alana geçmesi ve enflasyonda istikrarlı ve kalıcı düşüş sağlanmasıyla bu eğilimin artarak devam etmesi beklenmektedir.

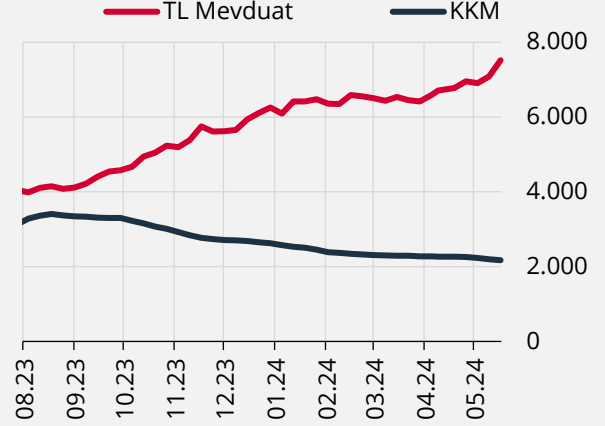
Grafik II.2.1.3: Mevduat Kompozisyonu (%)

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 17.05.2024

Grafik II.2.1.4: Mevduat Tutar Gelişimi (Milyar TL)

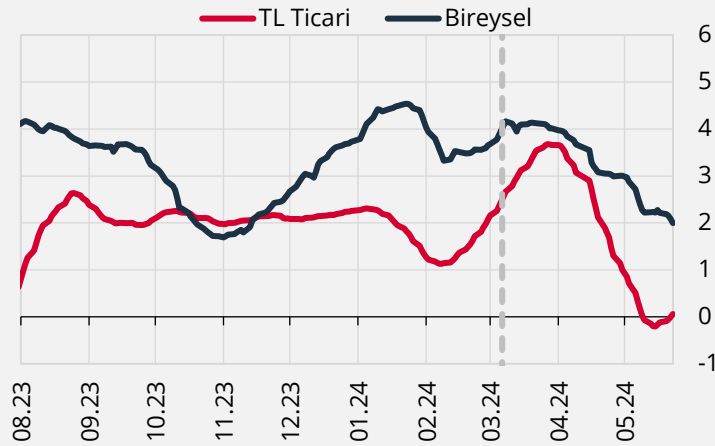
Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 17.05.2024

Amaç 2: Kredi büyümesi ve kredi kompozisyonunun dengeli seyretmesi

Para politikası faiz artırımları ve düzenleme çerçevesindeki sadeleşme ile birlikte tahvil faizleri tüm vadelerde yükselmiş ve getiri eğrisi de enflasyon beklentilerindeki iyileşmeyi yansıtacak biçimde negatif eğimli olmuştur. Bu normalleşme ile birlikte uzun vadeli menkul kıymet tutmak bankalar için daha az caydırıcı hale gelmiş ve bankaların menkul kıymet tesis uygulamasında tanımlanan kredi büyüme sınırlarının üzerinde kredi kullandırma eğilimi artmış ve ocak ayı haricinde sektör genelinde sınırların üzerinde TL ticari kredi büyümesi izlenmiştir.

Grafik II.2.1.5: Aylık Kredi Büyüme Eğilimleri (%)

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 23.05.2024

Dipnot: 20 iş günü büyümelerinin 20 iş günü ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Kesikli gri çizgi, kredi büyümesine dayalı ZK tesisi uygulamasının ilan edildiği tarihi göstermektedir.

Araç 2.1: Kredi Büyümesine Dayalı ZK Tesisi ve Kredi Büyüme Sınırları

“Kredi büyümesine dayalı ZK uygulaması, kredi büyüme sınırlarının aşılması durumunda banka bilançolarına önemli bir ZK maliyeti yüklediğinden bankalar büyüme sınırlarını aşmama yönünde davranış göstermektedir. Bu uygulama ile finansal koşullar sıkılaştırılarak kredi büyümesi dengelenmekte ve para politikası aktarımı desteklenmektedir.”

2024 yılı mart ayında beklentilerdeki oynaklık kaynaklı kredilerde öngörülenin ötesinde bir talep görülmesiyle birlikte kredi büyümeleri kısa sürede güçlenmiştir. Bu kapsamda 2024 yılı mart ayında para politikası faiz artırımının yanı sıra yapılan düzenlemelerle finansal koşullar sıkılaştırılmış ve böylece para politikası aktarımı desteklenmiştir. TL ticari ve ihtiyaç kredileri için aylık büyüme kısıtları yüzde 2'ye düşürülerek finansal koşulları daha sıkı hale getiren adım atılmış, uygulamanın etkinliğini artırmak amacıyla büyüme kısıtlarının aşılması durumunda ZK tesisi getirilmiştir.

Kredi büyümesine dayalı ZK tesisi uygulaması, ihtiyaç, taşıt kredileri ve TL ticari kredilerde³ aylık büyümenin yüzde 2'yi aşması durumunda aşan tutar kadar zorunlu karşılığın 12 ay boyunca tesis edilmesini gerekli kılmaktadır. İlgili tesis tutarına herhangi bir faiz ödemesi yapılmadığı için kredi sınırlarının aşılması bankaların ZK maliyetlerini önemli ölçüde artırmaktadır. Böylece, bu sınırın aşılması durumunda tesis edilmesi gereken ZK maliyeti finansal koşulların sıkılaştırılması yönünde atılan adımları desteklemiştir. ZK tesisi uygulamasıyla bu maliyete katlanmak istemeyen bankaların kredi faizlerini arttırarak kredi büyüme sınırları içinde kalmaya yönelmeleri ve yükselen kredi faizlerinin kredi büyümesinin dengelenmesi amaçlanmaktadır (Şema II.2.1.2).

Kredi büyümesine dayalı ZK tesisi uygulaması sonrasında TL ticari kredi faizleri mart ayının ilk haftasındaki seviyesine göre yaklaşık 10 yüzde puan, ihtiyaç kredisi faizleri ise 18 yüzde puan yükselmiştir. Uygulama devreye alındıktan sonra ticari ve bireysel kredi büyüme oranlarında belirgin bir yavaşlama izlenmektedir (Grafik II.2.1.5). Böylece kredi büyümesine dayalı ZK tesisi düzenlemesinin finansal koşulları sıkılaştırarak para politikası aktarımını desteklediği değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, TL kredilere yönelik atılan adımlar sonrasında TL krediler gerilerken, son dönemde yabancı para kredilerde bir artış izlenmektedir. Bu doğrultuda, 2024 yılı mayıs ayında TL kredilerde olduğu gibi YP kredilere⁴ de aylık yüzde 2 kredi büyüme sınırı uygulaması getirilmiştir. Bu uygulama yüzde 2 kredi büyüme sınırını aşan kredi tutarı kadar TL cinsinden zorunlu karşılığın bir yıl boyunca bloke olarak tesis edilmesini gerektirmektedir. YP kredi büyümesini sıkılaştıran bu adım eşik değeri aşan bankalar için yüksek ZK maliyeti yaratarak, YP kredi arzını baskılamakta ve böylece makro finansal istikrarın korunmasına ve parasal aktarımın desteklenmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla, son aldığı bu önlem ile TCMB makro finansal istikrarı güçlendiren adımları atmaya devam etmiş, aynı zamanda bu konudaki hassasiyetini ve bu kapsamdaki gelişmeleri yakından izlediğini göstermiştir.

Şema II.2.1.2: Kredi Büyümesine Dayalı ZK Tesisi

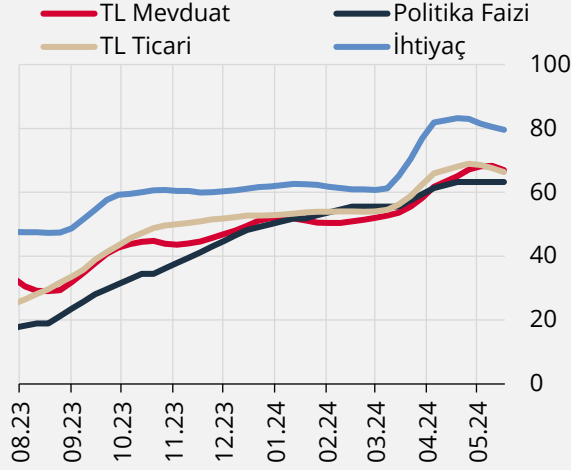

³ İhracat, yatırım, tarım, esnaf kredileri, deprem bölgesine yönelik krediler ve kamu kurum ve kuruluşlarına kullandırılan krediler hariç.

⁴ Yatırım kredileri, deprem bölgesine, kamu kurum ve kuruluşlarına ve yurt içi bankalara kullandırılan krediler hariçtir.

Sonuç:

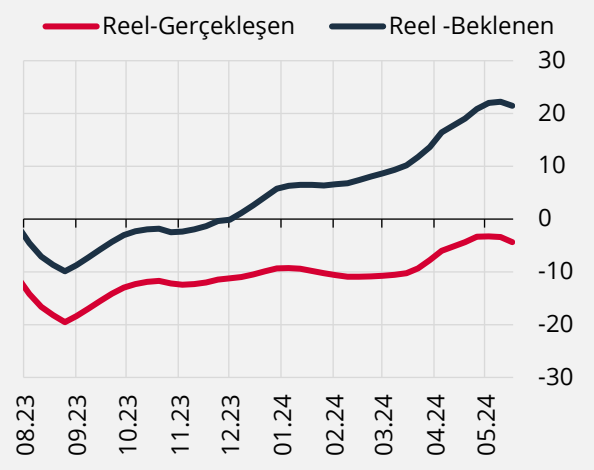
TCMB, TL likiditesini yönetmek ve parasal aktarımı güçlendirmeye yönelik uygulamaları devreye alarak esas araç olan politika faizinin etkinliğini artırmayı amaçlamıştır. Sıkı para politikasını destekleyen bu uygulamalar sonucu politika faizinden kredi ve mevduat faizlerine aktarım güçlenmiş ve finansal koşullardaki sıkılık düzeyi artmıştır (Grafik II.2.I.6). Ayrıca enflasyon gerçekleşmeleri ve beklentilerine kıyasla mevduat faizlerinin geldiği seviye TL finansal varlıkların cazibesini artırmıştır (Grafik II.2.I.7). Finansal koşullardaki sıkılaştırmanın, dolarizasyonun azalmasına katkı sağlaması, tüketim yerine tasarrufun özendirilerek enflasyon ve enflasyon beklentileri üzerinde olumlu etki yaratması beklenmektedir.

Grafik II.2.I.6: Faiz Oranları (% , 4 HHO)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 17.05.2024

Dipnot: TL mevduat faizi 1-3 ay vadeli TL mevduatın faiz oranını ifade etmekte olup, katılım bankaları hariç hesaplanmıştır. TL ticari kredi KK, KMH ve sıfır faizli krediler hariç hesaplanmıştır. İhtiyaç kredisi faizi KMH hariç hesaplanmıştır. Politika faizi bileşik faize çevrilmiştir.

Grafik II.2.I.7: Reel TL Mevduat Faizi (% , 4 HHO)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 17.05.2024

Dipnot: TL mevduat faizi 1-3 ay vadeli TL mevduatın faiz oranını ifade etmekte olup katılım bankaları hariçtir. Reel mevduat faizi Fisher yöntemiyle hesaplanmıştır. Beklenen ve gerçekleşen TÜFE enflasyonu ile reelleştirilmiştir. Beklenen enflasyon için Piyasa Katılımcıları Anketi 12 ay sonrası TÜFE enflasyonu beklentisi (uygun ortalama) kullanılmıştır. Stopaj kesintisi uygulanmış net getiriyi göstermektedir.

Referanslar

Vollmer, U. (2022). "Monetary policy or macroprudential policies: What can tame the cycles?" *Journal of Economic Surveys*, 36(5), 1510-1538.

Deb, P., Estefania Flores, J., Firat, M., & Furceri, D. (2023). Monetary Policy Transmission Heterogeneity: Cross-Country Evidence.

Kutu II.2.II: Finansal Piyasaların Etkin İşleyişine Yönelik Atılan Adımlar

Makro finansal istikrarı güçlendirmek ve piyasa mekanizmalarının işlevselliğine katkıda bulunmak amacıyla mevcut Rapor döneminde uygulamaya konulan tedbirler ve politika adımları bu kutuda ana başlıklar altında özetlenmektedir.

Tablo II.2.II.1: Finansal Piyasalara Yönelik Başlıca Tedbir ve Düzenlemeler

1. Politika Faiz Oranı ve Merkez Bankası Likidite Yönetimi

Duyuru / Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
24.11.2023	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 35'ten yüzde 40'a yükseltilmiştir.
22.12.2023	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 40'tan yüzde 42,5'e yükseltilmiştir.
26.01.2024	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 42,5'ten yüzde 45'e yükseltilmiştir.
26.02.2023	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 45 seviyesinde sabit tutulmuştur.
22.03.2024	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 45'ten yüzde 50'ye yükseltilmiştir. Gecelik vadede borçlanma ve borç verme oranlarının bir hafta vadeli repo ihale faiz oranına kıyasla +/- 300 baz puanlık bir marj ile belirlenmesine karar verilmiştir.
25.04.2024	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 50 seviyesinde sabit tutulmuştur.
23.05.2024	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 50 seviyesinde sabit tutulmuştur.

2. Zorunlu Karşılıklar ve Menkul Kıymet Tesis

Duyuru / Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
21.12.2023	Menkul kıymet tesisine tabi yükümlülük tutarı için yüzde 5 olan menkul kıymet tesis oranının 24 Kasım 2023 hesaplama tarihinden geçerli olmak üzere yüzde 4'e düşürülmesine, 29 Aralık 2023 tarihinde sonlanacak olan kredi büyümesine göre menkul kıymet tesisine ilişkin geçici uygulamanın 28 Haziran 2024 hesaplama tarihine kadar olmak üzere 6 ay süre ile uzatılmasına karar verilmiştir.
27.12.2023	Komisyon uygulamasında 22 Aralık 2023 tarihinden sonra geçerli olmak üzere; <ul style="list-style-type: none"> - Gerçek kişi Türk lirası payı aylık artış hedefinin Türk lirası payı seviyelerine göre farklılaştırılmasına, - TL'ye Geçiş Oranı hedefinin yüzde 10'dan yüzde 15'e çıkarılmasına ve TL'ye Geçiş Oranı hesaplamasında değişiklik yapılmasına, - Yüzde 75 olan yenileme oranı hedefinin sonlandırılmasına, - Yenileme ve TL'ye Geçiş Oranı uygulamasının hesaplama döneminin TL payı uygulamasında olduğu gibi 4 haftaya çıkarılmasına, - 19 Ocak 2024 tarihinden geçerli olmak üzere Yenileme ve TL'ye Geçiş Oranı hedefinin yüzde 100'den yüzde 95'e indirilmesine karar verilmiştir.
30.01.2024	19 Ocak 2024 hesaplama tarihinden geçerli olmak üzere, kur/fiyat koruması sağlanan hesaplar için zorunlu karşılık oranlarının 6 aya kadar olan vadelerde yüzde 30'dan yüzde 25'e indirilmesine, Yabancı para cinsinden mevduat/katılım fonu (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu ve kıymetli maden depo hesapları hariç) için tüm vadelerde Türk lirası cinsinden tesis edilen ilave zorunlu karşılık oranının yüzde 4'ten yüzde 8'e yükselmesine karar verilmiştir.
04.02.2024	Kur/fiyat koruma desteği sağlanan hesaplara ilişkin "Yenileme ve TL'ye Geçiş Oranı" ile "TL'ye Geçiş Oranı"na bağlı olarak; <ul style="list-style-type: none"> - Mevduat bankalarına Türk lirası cinsinden tesis edilen zorunlu karşılıkların belirlenen kısmı üzerinden faiz ödenmesine, - Katılım bankalarına ise Türk lirası cinsinden tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların belirlenen kısmı üzerinden indirim yapılmasına karar verilmiştir.
05.03.2024	Kredi büyümesine göre menkul kıymet tesisi kapsamında 26 Ocak 2024 hesaplama tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, muaf krediler hariç TL ticari krediler için yüzde 2,5 olan aylık büyüme sınırının yüzde 2'ye indirilmesine, ihtiyaç kredilerinde yüzde 3 olan aylık büyüme sınırının yüzde 2'ye düşürülmesine, taşıt kredilerinde ise yüzde 2 sınırının korunmasına karar verilmiştir.
08.03.2024	Bankalarca 29 Mart 2024 hesaplama döneminden başlamak üzere, kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulaması kapsamında TL ticari krediler (muaf krediler hariç), ihtiyaç kredileri (kredili mevduat hesabı hariç) ve taşıt kredileri için ayrı ayrı olmak üzere yüzde 2 kredi büyüme oranını aşan kredi tutarı kadar zorunlu karşılığın bloke olarak tesis edilmesine karar verilmiştir.

13.03.2024	Zorunlu karşılık uygulamasında Türk lirası yükümlülükler için ortalama olarak tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların aktif büyüklüğü 500 milyar TL'nin üzerinde olan kuruluşlar için yüzde 25'inin, aktif büyüklüğü 100 milyar TL'nin üzerinde olan kuruluşlar için yüzde 15'inin bloke olarak tesis edilmesine karar verilmiştir.
16.03.2024	Komisyon uygulamasında; - Gerçek kişi TL payında olduğu gibi tüzel kişi TL payına da aylık artış hedefi getirilmesine - Gerçek kişi TL payı artış hedeflerinde revizyon yapılarak hedeflere ulaşamaması durumunda uygulanan komisyon oranının yüzde 2'den yüzde 3'e artırılmasına karar verilmiştir.
06.04.2024	29 Mart 2024 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, menkul kıymet tesisine tabi yükümlülük tutarı için yüzde 4 olan menkul kıymet tesis oranının yüzde 1'e düşürülmesine ve 28 Haziran 2024 (dâhil) tarihinde sonlanacak olan kredi büyümesine göre menkul kıymet tesisine ilişkin geçici uygulamanın 23 Şubat 2024 (dâhil) hesaplama tarihinde sonlandırılmasına karar verilmiştir.
29.04.2024	Zorunlu karşılık uygulamasında; - 26 Nisan 2024 tarihinden geçerli olmak üzere, kur/fiyat koruma desteği sağlanan hesaplar için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılık tutarına yenileme ve TL'ye geçiş oranı seviyesine göre uygulanan faiz oranı üst sınırının politika faiz oranının yüzde 60'ı, TL mevduat için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılık tutarına TL'ye geçiş oranı seviyesine göre uygulanan faiz oranı üst sınırının politika faiz oranının yüzde 80'i olarak belirlenmesine, - Katılım bankaları için Türk lirası cinsinden tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların belirlenen kısmı üzerinden birikimli indirim uygulaması sonlandırılarak yerine telafi ödemesi yapılmasına karar verilmiştir.
09.05.2024	Menkul kıymet tesisine ilişkin düzenlemenin yürürlükten kaldırılmasına karar verilmiştir.
23.05.2024	24 Mayıs 2024 tarihinde tesis edilmek üzere; - Vadesiz, ihbarlı, 1 aya kadar ve 3 aya kadar (3 ay dâhil) vadeli Türk lirası mevduat/katılım fonu (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu hariç) Türk lirası mevduat hesaplarında zorunlu karşılık oranının yüzde 8'den yüzde 12'ye yükseltilmesine, - 6 aya kadar (6 ay dâhil), 1 yıla kadar, 1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli Türk lirası mevduat/katılım fonu (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu hariç) Türk lirası mevduat hesaplarına yüzde 8 oranında zorunlu karşılık uygulanmasına, - 6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli kur/fiyat koruma desteği sağlanan hesaplara uygulanan zorunlu karşılık oranının yüzde 25'ten yüzde 33'e, - 1 yıla kadar vadeli ve 1 yıl ve daha uzun vadeli kur/fiyat koruma desteği sağlanan hesaplara uygulanan zorunlu karşılık oranının yüzde 10'dan yüzde 22'ye yükseltilmesine karar verilmiştir.
23.05.2024	Zorunlu karşılık ve komisyon uygulamalarında; - 7 Haziran 2024 hesaplama döneminden itibaren geçerli olmak üzere, yenileme ve TL'ye geçiş oranında toplam hedefin yüzde 75'e düşürülmesine, - 5 Temmuz 2024 (dâhil) hesaplama döneminden itibaren geçerli olmak üzere, tüzel kişi dönüşüm hesapları ile gerçek ve tüzel kişi YUVAM hesaplarının toplam hedef hesaplamasından çıkarılmasına, - 24 Mayıs 2024 tesis tarihinden (dâhil) itibaren geçerli olmak üzere, toplam hedefin sağlanması halinde kur/fiyat koruma desteği sağlanan hesaplar için tesis edilen zorunlu karşılıklara uygulanan faiz veya telafi ödemesi oranının politika faiz oranının yüzde 40'ına düşürülmesine karar verilmiştir.
23.05.2024	21 Haziran 2024 (dâhil) hesaplama döneminden itibaren geçerli olmak üzere, yabancı para kredilere (deprem bölgesine yönelik kullanılan yabancı para krediler hariç) aylık yüzde 2 oranında büyüme sınırı getirilmesine ve sınırı aşan kredi tutarı kadar Türk lirası cinsinden zorunlu karşılığın bir yıl boyunca bloke olarak tesis edilmesine karar verilmiştir.

3. Reeskont ve Avans Kredileri Uygulamaları

Duyuru / Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
23.11.2023	İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinde iskonto oranının azami yüzde 25,93'te sabit tutularak toplam faiz maliyetine üst sınır getirilmesine karar verilmiştir.

23.11.2023	Yatırım taahhütlü avans kredisi yeni uygulama çerçevesine göre; firmaların yatırım projeleri için alacakları Teknoloji/Strateji puanı dikkate alınarak, toplam yatırım tutarı en az 1 milyar Türk lirası olan yatırım projelerine aracı bankalar kanalıyla YTAK tahsis edilebilmesine, Azami 10 yıl vadeli olarak kullanılacak kredilerin faiz oranı; Teknoloji/Strateji puanı, yatırım kapsamında yurt dışından sağlanan finansman oranı, finansal sağlamlık değerlendirmesine bağlı olarak yüzde 15 ile yüzde 30 aralığında belirlenebilmesine karar verilmiştir.
------------	--

4. Mevduat / Katılım Fonları ve Ödeme Sistemleri

Duyuru / Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
25.11.2023	Katılma hesaplarının 1 aya kadar vadeli (1 ay dâhil) olarak açılabilmesini sağlayacak şekilde değişiklik yapılmasına karar verilmiştir.
31.01.2024	Kur korumalı vadeli mevduat hesaplarının faiz oranının Merkez Bankası tarafından belirlenen bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının yüzde 80'inden düşük olmamasına karar verilmiştir.
05.02.2024	Yurt içi yerleşik gerçek kişiler için bankalarda mevcut olan döviz tevdiat hesabı ve döviz cinsinden katılım fonu hesabı ve altın hesabı bakiyelerinin dönüşüm hesabına çevrilmesi için mümkün olan tarihin 30 Kasım 2023'ten 31 Ocak 2024'e uzatılmasına karar verilmiştir.
06.04.2024	Yurt içi yerleşik gerçek kişiler için bankalarda mevcut olan döviz tevdiat hesabı ve döviz cinsinden katılım fonu hesabı ve altın hesabı bakiyelerinin dönüşüm hesabına çevrilmesi için mümkün olan tarihin 31 Ocak 2024'ten 31 Mart 2024'e uzatılmasına karar verilmiştir.

5. Kredi Kullanımına, Taksit ve Borç Ödemelerine Yönelik Düzenlemeler

Duyuru / Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
14.12.2023	TMSF tarafından alınan karar ile halihazırda 400 bin lira olan sigortaya tabi mevduat ve katılım fonu tutarının, 2024 takvim yılı başından geçerli olmak üzere 650 bin lira olarak belirlenmesine karar verilmiştir.
21.12.2023	Kredi kartı azami faiz ve üye işyeri azami komisyon oranlarının mevcut seviyelerinin üzerine çıkmamasına yönelik olarak referans orana üst sınır getirilmesine, Referans oranının mevcut seviyesinin 3,11 üst sınır olarak belirlenmesine, bu seviyenin altındaki oranlar için mevcut hesaplama yönteminde bir değişiklik yapılmamasına, Bu kapsamda kredi kartı azami faiz ve üye işyeri azami komisyon oranları için en son ilan edilen oranlarda bir artış olmamasına karar verilmiştir.
16.03.2024	Kredi kartları vasıtasıyla yapılan nakit çekim veya kullanım işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi faiz oranı için aylık referans orana eklenen 131 baz puanın 189 baz puan olarak değiştirilmesine ve değişiklik çerçevesinde hesaplanan oranların 16 Mart 2024 ile 31 Mart 2024 tarihleri arasında geçerli olmak üzere ilan edilerek uygulanmasına karar verilmiştir.
21.03.2024	BDDK tarafından alınan karar ile 13 Haziran 2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 12'nci maddesi kapsamına giren mükellefler tarafından üretilen sadece elektrik motorlu taşıtlar için kredi vade sınırlarının; - Nihai fatura değeri bir milyon altı yüz bin Türk lirası ve altında olan taşıt alımı amacıyla kullanılan kredilerde kırk sekiz ay, - Nihai fatura değeri bir milyon altı yüz bin Türk lirasının üzerinde olup üç milyon Türk lirasının üzerinde olmayan taşıt alımı amacıyla kullanılan kredilerde otuz altı ay, - Nihai fatura değeri üç milyon Türk lirasının üzerinde olup dört milyon Türk lirasının üzerinde olmayan taşıt alımı amacıyla kullanılan kredilerde yirmi dört ay ve - Nihai fatura değeri dört milyon Türk lirasının üzerinde olup beş milyon Türk lirasının üzerinde olmayan taşıt alımı amacıyla kullanılan kredilerde on iki ay, Kredi tutarının taşıtın değerine oranının; - Nihai fatura değeri bir milyon altı yüz bin Türk lirası ve altında olan taşıtlar için yüzde yetmiş, - Nihai fatura değeri bir milyon altı yüz bin Türk lirasının üzerinde olup üç milyon Türk lirasının üzerinde olmayan taşıtlar için yüzde elliyi aşamamasına, - Nihai fatura değeri üç milyon Türk lirasının üzerinde olup dört milyon Türk lirasının üzerinde olmayan taşıtlar için yüzde otuzu aşamamasına, - Nihai fatura değeri dört milyon Türk lirasının üzerinde olup beş milyon Türk lirasının üzerinde olmayan taşıtlar için yüzde yirmiyi aşamamasına ve - Nihai fatura değeri beş milyon Türk lirasının üzerinde olan taşıtlar için yüzde sıfır olarak belirlenmesine karar verilmiştir.

06.04.2024

Türk lirası cinsinden kredi kartı işlemlerinde (nakit çekim veya kullanım işlemleri hariç) uygulanacak aylık azami akdi faiz oranının aylık referans orana 55 baz puan yerine 114 baz puan eklenerek belirlenmesine ve değişiklik çerçevesinde hesaplanan oranların 6 Nisan 2024 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ilan edilerek uygulanmasına karar verilmiştir.

6. Kredi ve Alacakların Sınıflandırılması ve Yasal Rasyo Sınırlamaları

Duyuru / Düzenleme Tarihi

Tedbir / Düzenleme

27.01.2024

Tebliğ ile 31 Ocak 2024 tarihi ve sonrası karşılıksız kalan çekler için bankaların kanunen ödemekle yükümlü olduğu tazmin tutarlarının değiştirilerek, bankaların hamile ödemekle yükümlü oldukları miktarın altı bin Türk lirasından dokuz bin iki yüz yetmiş Türk lirasına yükseltilmesine karar verilmiştir.

7. Diğer Düzenlemeler

Duyuru / Düzenleme Tarihi

Tedbir / Düzenleme

21.12.2023

Parasal aktarım mekanizmasının güçlendirilmesi ve kullanılan sterilizasyon araçlarının çeşitliliğini artırmak amacıyla Türk lirası depo alım ihaleleri düzenlenmesine karar verilmiştir.

01.05.2024

8434 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile mevduat faizlerinde stopaj oranının

- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli hesaplarda yüzde 7,5,
- 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli hesaplarda yüzde 5,
- 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda yüzde 2,5,
- Enflasyon oranına bağlı olarak değişken faiz oranı uygulanan 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda yüzde 0,
- Kur korumalı vadeli mevduat hesapları ile döviz tevdiat hesaplarından dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevrilen mevduat hesaplarında yüzde 0,
- Altın cinsinden mevduat hesaplarından dönüşüm fiyatı üzerinden Türk lirasına çevrilen mevduat hesaplarında yüzde 0 olarak uygulanmasına karar verilmiştir.

01.05.2024

8434 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile bankalar tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen gelir ve kazançlar ile fon kullanıcısının bu bankalar olduğu varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelir ve kazançlarda stopaj oranının

- Vadesi 6 aya kadar (6 ay dâhil) olanlara sağlanan gelirden yüzde 7,5,
- Vadesi 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) olanlara sağlanan gelirden yüzde 5,
- Vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirden yüzde 2,5,
- 6 aydan az süreyle (6 ay dâhil) elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlardan yüzde 7,5,
- 1 yıldan az süreyle (1 yıl dâhil) elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlardan yüzde 5,
- 1 yıldan fazla süreyle elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlardan yüzde 2,5 olarak uygulanmasına karar verilmiştir.

01.05.2024

8434 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile 6362 sayılı Kanun kapsamında kurulan ipotek finansmanı kuruluşları (bu şirketlerin kurucusu olduğu varlık finansmanı fonları ve konut finansmanı fonları dâhil) tarafından ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetler, ipoteğe dayalı menkul kıymetler, ipotek teminatlı menkul kıymetler ve varlık teminatlı menkul kıymetlerden elde edilen gelir ve kazançlara uygulanan stopaj oranının yüzde 5'ten yüzde 7,5'e yükseltilmesine karar verilmiştir.

21.05.2024

Cumhurbaşkanı kararı ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 51'inci maddesinde belirlenen aylık gecikme zammı yüzde 4'ten yüzde 4,5'e yükseltilmesine karar verilmiştir.

21.05.2024

Cumhurbaşkanı kararı ile kanuni faiz oranı 01 Haziran 2024 tarihinden geçerli olmak üzere, yıllık yüzde 12'den yüzde 24'e yükseltilmesine karar verilmiştir. (19 Aralık 2005 tarihli ve 2005/9831 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kanuni faiz oranı 01 Ekim 2006 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık yüzde 12'den yüzde 9'a indirilmişti.)